

KINNITATUD

keskkonnaministri 25. 10 2010. a
käskkirjaga nr 1388

Programm

„Tõkestusrajatiste inventariseerimine vooluveekogudel kalade rändetingimuste parandamiseks“

Programm „Tõkestusrajatiste inventariseerimine vooluveekogudel kalade rändetingimuste parandamiseks“ (edaspidi *programm*) on koostatud „Riikliku struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007–2013“ ja sellest tuleneva Elukeskkonna arendamise rakenduskava alusel prioriteetse suuna „Veemajanduse ja jäätmekäitluse infrastruktuuri arendamine“ meetme „Vooluveekogude seisundi parandamine“ rakendamiseks.

Programmi koostamise alus on perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse seaduse (edaspidi *struktuuritoetuse seadus*) § 20 lõige 1.

1. Programmi nimetus

Programmi nimetus on: „Tõkestusrajatiste inventariseerimine vooluveekogudel kalade rändetingimuste parandamiseks“.

2. Programmi eesmärk

2.1. Üldeesmärk

Programmi üldiseks eesmärgiks on EL seadusandluse elluviimine veemajandussektoris, täpsemalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2000/60/EÜ, 23. oktoober 2000, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik (EÜT L 327, 22.12.2000, lk 1–73) eesmärgiga aidata kaasa veekogude hea seisundi saavutamisele aastaks 2015. Programm on eelduseks veekogude seisundi parandamise rakendamisel.

Programmi kitsamaks eesmärgiks on parandada Eesti vooluveekogude ökoloogilist seisundit ning vältida nende seisundi edasist halvenemist. Projekt aitab kaasa kalapopulatsioonide, sealhulgas rannikumeres elunevate siirdekalade kaitsele, andes sellega tulevikus otsest majanduslikku kasu.

2.2. Alleesmärgid

2.2.1. Vooluveekogudel asuvate tõkestusrajatiste inventariseerimine eesmärgiga teostada riigile kuuluvatel maaüksustel (edaspidi: *riigimaa*) asuvate tõkestusrajatiste (paisude) tehnilise seisukorra ülevaatus. Inventariseerimise käigus kontrollitakse ja täpsustatakse tõkestusrajatiste omandisuhteid ning täpsustatakse, missugused kaitsealad ja hoiualad asuvad olemasolevate tõkestusrajatise ümbruses. Alusandmete põhjal koostatakse taotlusmaterjalid projekti ettevalmistamiseks, et esitada projekti ettepanek meetme „Veekogude seisundi parandamine“ investeeringute kavasse.

2.2.2. Taotlusmaterjalide ettevalmistamine eesmärgiga esitada taotlus meetme „Vooluveekogude seisundi parandamine“ investeringute kavasse. Taotlusmaterjalide (eelprojekt, keskkonnamõtjude eelhinnang, keskkonnamõtjude hinnang jms oluline informatsioon) koostamise käigus koondatakse andmed, mis on saadud riigimaal asuvate tõkestusrajatiste inventeerimise käigus, analüüsitakse neid ning koostatakse alternatiivide analüüsi põhjal parim tehniline lahendus tõkestusrajatise edaspidiseks ekspluateerimiseks eesmärgiga tagada kalade ja setete vaba liikumine vooluveekogul. Tehnilise lahenduse elluviimiseks koostatakse tehniline eelprojekt ning keskkonnamõtju hindamise eelhinnang. Eelprojektides määratakse kalade rändetingimuste parandamise tingimused, ohutegurid ja nende mõju ulatus, tööde ajakava ja maksumus. Koostatud eelprojekt ja keskkonnamõtju eelhinnang on aluseks projekti nimetamiseks investeringute kavasse.

3. Mõisted ja lühendid

Tegevuskavades kasutatakse järgmisi lühendeid:

- 3.1 elluviiija – programmi elluviiija;
- 3.2 RÜ – rakendusüksus;
- 3.3 RA – rakendusasutus;
- 3.4 eelprojekt – kalade rände soodustamiseks mõeldud tehniline eelprojekt primale alternatiivile;
- 3.5 keskkonnamõtju eelhinnang – eelprojektis välja pakutud tehnilise lahenduse keskkonnamõtjude analüüs, mis koostatakse vastavalt Euroopa Komisjoni juhendmaterjalile „Keskkonnamõtju hindamine: eelhindamise juhend“ („Guidance on EIA, Screening“). Eelhinnangu juurde täidetakse Euroopa Komisjoni eelhindamise kontroll-loend „Screening checklist“ (juhendi „Guidance on EIA, Screening“ lisa);
- 3.6 pais – veevoolu tõkestav ning vett paisutav vesiehitis.

4. Rakendusasutus ja rakendusüksus

4.1. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 19. aprilli 2007. a määruse nr 111 „Perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse andmist korraldavate asutuste määramine“ § 5 punktile 1 on rakendusasutus Keskkonnaministeerium (edaspidi *rakendusasutus*).

4.2. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 19. aprilli 2007. a määruse nr 111 „Perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse andmist korraldavate asutuste määramine“ § 6 punktile 1 on rakendusüksus sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus (edaspidi *rakendusüksus*).

5. Programmi elluviiija

5.1. Toetuse saaja ja programmi elluviiija on Keskkonnateabe Keskus (edaspidi *elluviiija*). Elluviiija juurde on rajatud meetme „Vooluveekogude seisundi parandamine“ projektijuhtimisüksus. Projektijuhtimisüksus täidab meetme „Vooluveekogude seisundi parandamine“ investeringute kava 2010–2013 projektijuhi ülesandeid. Programmi rakendamiseks võetakse projektijuhtimisüksusesse tööle täiendav programmijuht, keda abistavad oma teadmistega projektijuhtimisüksuse teised spetsialistid.

5.2. Elluviiija õigused ja kohustused

Elluviiijale kohalduvad kõik struktuuritoetuse seaduses ja selle alusel kehtestatud õigusaktides, sealhulgas käesolevas programmis sätestatud elluviiija õigused ja kohustused.

6. Programmi vajalikkuse põhjendus

Programm on vajalik Veepoliitika raamdirektiivi (EÜ) nr 60/2000 eesmärkide rakendamiseks. Üldine eesmärk on aidata kaasa veekogude hea seisundi saavutamisele aastaks 2015. Programmi eesmärgiks on parandada Eesti vooluveekogude ökoloogilist seisundit ning vältida nende seisundi edasist halvenemist. Projekt aitab kaasa kalapopulatsioonide, sealhulgas rannikumeres elunevate siirdekalade kaitsele, andes sellega tulevikus otsest majanduslikku kasu.

Veeseaduse § 40¹ lõike 13 kohaselt tuleb looduskaitseaduse § 51 lõike 2 alusel lõhe, jõforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaigana kinnitatud veekogule või selle lõigule ehitatud paisul tagada kaladele läbipääs nii üles- kui ka allavoolu 2013. aasta 1. jaanuariks.

Veeseaduse § 40¹ lõike 11 kohaselt tuleb veeseaduse § 47 lõikes 5 nõutud kalade läbipääs tagada 2015. aasta 1. jaanuariks.

Tulenevalt seaduses kehtestatud kohustustest on vajalik vooluveekogudel inventariseerida riigimaal ja reformimata riigimaal asuvad tõkestusrajatised ning leida neile tehnilised lahendused, mis tagaksid kalade rändetingimused.

Programmi tulemusena valmib materjal, mille alusel on võimalik esitada projekti ettepanek keskkonnaministri 2. veebruari 2009. a määruse nr 9 „Meetme „Vooluveekogude seisundi parandamine“ tingimused“ § 12 lõigetes 1 ja 2 kehtestatud korrasprojekti investeeringute kavasse nimetamiseks. Lisaks koostatakse programmi raames eelprojekti põhjal riigihangete läbiviimiseks hankedokumentatsioon, mis on hiljem aluseks investeeringute kava elluviimisel projekteerimis-ehitustööde ja inseneri-omanikujärelvalve riigihangete läbiviimisel.

Programm on vajalik meetme „Vooluveekogude seisundi parandamine“ eesmärkide saavutamiseks.

7. Programmi seos alusdokumentidega

Programm on seotud Elukeskkonna arendamise rakendamiskava prioriteetse suuna „Veemajanduse ja jäätmekäitluse infrastruktuuri arendamine“ meetmega „Vooluveekogude seisundi parandamine“.

Valminud inventariseerimise andmed, eelprojektid ja keskkonnamõju hindamise eelhinnangud on aluseks meetme „Vooluveekogude seisundi parandamine“ teistele rakenduskeemidele.

Programmi vajalikkuse tingib ka Keskkonnaministeeriumi arengukava aastateks 2010–2013 tegevusvaldkond 1 „Tõhusa keskkonnakorralduse tagamine ning maavarade ja vee säästlik kasutamine“ ja tegevusvaldkond 2 „Looduse, sealhulgas metsa ja kalavarude kaitse ning säästlik kasutamine“, mis aitavad lahendada järgmisi tegevusvaldkondades loetletud probleeme:

- 1) vähenenud on kalade kudemiseks sobivate alade ja kalade elupaikade arv, nende alade või ligipääs elu- ja kudealadele on tõkestatud;
- 2) veekogude süvendamisest või ümberkujundamisest tingitud füüsilised muutused hävitavad veekogudes looduslikud tingimused looma- ja taimeliikide ning nende elupaikade säilimiseks;
- 3) vooluveekogude paisutamise tõttu ei ole tagatud kalade vaba liikumine ega loodusliku säilimiseks vajalik vee hulk vooluveekogus.

Vastavalt arengukavale on programmi tulemus otseselt seotud vooluveekogude seisundit parandavate projektidega, mida planeeritakse ellu viia meetme „Vee kaitse ja säästlik kasutamine“ raames.

8. Toetatav tegevus

Toetust antakse järgmiseks tegevuseks:

- 8.1 uuringute ja inventariseerimise korraldamiseks;
- 8.2 eelprojektide, keskkonnamõju eelhinnangute ja keskkonnamõju hinnangute koostamiseks;
- 8.3 investeeringute kavasse tehtava projekti(de) hankedokumentatsiooni koostamiseks.

9. Abikõlblikud kulud

Abikõlblikud on järgmised kulud:

- 9.1 programmi raames kõik kulud, mis on otseselt vajalikud 8 nimetatud tegevuseks ja tegevuse ettevalmistamiseks, põhjendatud ja mõistlikud ning kooskõlas Vabariigi Valitsuse 31. jaanuari 2007. a määruses nr 26 „Perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse kulude abikõlblikkuse või mitteabikõlblikkuse määramise tingimused ja kord“ (edaspidi *abikõlblikkuse määrus*) sätestatud nõuetega;
- 9.2 programmiga seotud programmijuhi personalikulud abikõlblikkuse määrase § 3 lõikes 2 sätestatud tingimustel ja järgmise tegevuse ulatuses:
 - 9.2.1 projekti tegevuse ning ajakava planeerimine ja koordineerimine;
 - 9.2.2 projekti eelarve koostamine ja muutmine;
 - 9.2.3 projektiga seotud hangete ettevalmistamine ja läbiviimine;
 - 9.2.4 projektiga seotud õiguslikud toimingud, sealhulgas lepingute koostamine ja sõlmimine;
 - 9.2.5 projekti raamatupidamine, sealhulgas projektiga seotud pangatulekannete tegemine;
 - 9.2.6 projekti aruandlus, sealhulgas väljamakse taotluste ja aruannete koostamine, esitamine ja menetlemine.
- 9.3 õigusnõustamise tasud, notaritasud, tehnilise või finantseksperdiisi, keskkonnamõju hindamise ja raamatupidamise kulud, kui need on otseselt seotud programmi teostamisega või on vajalikud selle ettevalmistamiseks või rakendamiseks.

10. Programmi abikõlblikkuse periood

Programmi abikõlblikkuse periood algab programmi kinnitamise päeval ning lõppeb hiljemalt 2013. aasta 1. jaanuaril.

11. Programmi eelarve kroonides alleesmärkide ja aastate kaupa

- 11.1. Programmi kogumaksumus on 26 681 834 krooni (1 705 280 eurot), mis 100% ulatuses rahastatakse Ühtekuuluvusfondi toetusest.

Programmi indikatiivne eelarve kulukohtade kaupa kroonides (ja eurodes)			
Kulukoht	2010	2011	2012
Programmi juhtimise ja rakendamisega seotud personalikulud, mis on vajalikud selle ettevalmistamiseks või rakendamiseks	100000 krooni (6391 eurot)	766200 krooni (48968 eurot)	815634 krooni (521291 eurot)
Tellitavad tööd – inimtekkeliste paisude inventariseerimine riigimaal ja reformimata riigimaal ning tehnilised lahendused investeringute kavasse esitamiseks (I alleesmärk)			
Tellitavad tööd – tõkestusrajatise inventariseerimine ülejäänud objektidel, mis on Keskkonnateabe Keskuse paisude registris (II alleesmärk)	0	12500000 krooni (798896 eurot)	12500000 krooni (798896 eurot)
KOKKU	100000 krooni (6391 eurot)	13266200 krooni (847864 eurot)	13315634 krooni (851025 eurot)

11.2. Programmi detailse aastaelarve ja tegevuskava kinnitab keskkonnaminister käskkirjaga iga aasta 5. jaanuariks.

11.3. 2010. a detailne eelarve ja tegevuskava kinnitatakse 60 päeva jooksul programmi kinnitamisest.

12. Indikaatorid

12.1. Programmi seos Elukeskkonna arendamise rakendamiskavas nimetatud indikaatoritega:

Elukeskkonna arendamise rakenduskava prioriteetse suuna eesmärk on veekogude hea seisundi saavutamine ja säilitamine.

12.2. Programmispetsiifilised indikaatorid

Programmispetsiifilised indikaatorid aitavad saavutada rakenduskavas nimetatud indikaatorite sihttaset.

I Alleesmärk	Investeeringu kavasse esitatava projekti (de) ettevalmistamine
Väljundindikaator	Vooluveekogudel on inventariseeritud 82 inimtekkelist tõkestusrajatist ning leitud tehnoloogilised lahendused inventariseeritud paisudel kalade ja setete vabaks liikumiseks. Paisud asuvad riigimaal või reformimata riigimaal.
Mõjuindikaator	10% inimtekkelistest paisudest on inventariseeritud. Valminud on tehnilised lahendused, keskkonnamõju eelhinnangud ning projekti tulemusena on võimalik projekt(id) lisada meetme „Vooluveekogude seisundi parandamine“ investeringute kavasse.

II Alleesmärk	Tõkestusrajatise inventariseerimine
Väljundindikaator	Inventariseeritud on 718 inimtekkelist paisu, mis moodustab vähemalt 90% vooluveekogudel olevatest paisudest (1. juuni 2010. a seisuga on

	Keskkonnateabe Keskuse poolt hallatavas paisude registris ca 800 paisu).
Mõjuindikaator	Inventariseeritud on 718 paisude registris registreeritud inimtekkelised paisud. Hinnatud on paisude tehnilist seisukorda ning ohtlikkust looduskeskkonnale. Projekti tulemusena saab planeerida edasisi meetmeid veekogu seisundi parandamiseks ja säilitamiseks.

13. Toetuse väljamaksete tegemise tingimused ja kord

Toetuse väljamaksmise kord on järgmine.

13.1. Toetus makstakse välja vastavalt seaduse §-le 23, rahandusministri 1. märtsi 2007. a määrusele nr 15 "Perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse väljamaksmise tingimused ja kord" (edaspidi *toetuse väljamaksmise määrus*) ning programmi kirjeldusele.

13.2. Elluviija võib taotleda väljamakse tegemist ettemaksena, vastavalt toetuse väljamaksmise määruse §-le 9¹.

13.3. Elluviija võib taotleda väljamakse teostamist liisinguandjale vastavalt toetuse väljamaksmise määruse §-le 7.

13.4. Elluviija võib taotleda väljamakse teostamist otse töövõtjale.

13.5. Elluviija esitab toetuse väljamakse taotluse RÜ kehtestatud vormil koos nõutavate lisadokumentidega.

13.6. Väljamakse taotlusele lisatakse järgmised dokumendid:

- 1) hanke korraldamist tõendavad dokumendid ning asjakohased lepingud;
- 2) kuludokumentid toetuse väljamaksmise määruse mõistes, millele lisatakse osutatud teenuse või tehtud töö või tarnitud kauba üleandmist ja vastuvõtmist tõendava dokumendi koopia;
- 3) kulu tasumist tõendav dokument;
- 4) projekti kulude raamatupidamises kajastamist tõendavad dokumendid.

13.7. RÜ kontrollib 30 kalendripäeva jooksul esitatud väljamakse taotluse ja sellele lisatud dokumentide nõuetele vastavust, kulude abikõlblikkust ning vastavust programmile. Puuduste esinemise korral määrab RÜ tähtaja nende kõrvaldamiseks. Menetlusaeg pikeneb aja võrra, mis kulub elluviijal puuduste kõrvaldamiseks.

13.8. Viimane väljamaksetaotlus esitatakse koos programmi lõpparuandega või pärast programmi lõpparuande esitamist. Viimane väljamakse tehakse pärast seda, kui RÜ on programmi lõpparuande heaks kiitnud. Viimane väljamakse tehakse tasutud kuludokumentide alusel.

13.9. RÜ võib teha toetuse maksmisest osalise või täieliku keeldumise otsuse juhul, kui:

- 13.9.1 esitatud väljamakse taotlus või kuludokumentid ei vasta nõuetele;
- 13.9.2 toetust taotletakse mitteabikõlblike kulude katteks;
- 13.9.3 elluviija ei ole puudusi määratud tähtajaks kõrvaldanud.

RÜ saadab nimetatud otsuse elluviijale kirjalikult 30 kalendripäeva jooksul toetuse väljamakse taotluse esitamisest arvates.

13.10. Elluviija peab esitama RÜ-le programmi korrigeeritud makseprognoosi aastate kaupa hiljemalt iga aasta 10. jaanuaril, 10. juunil ja 10. oktoobril juhul, kui esineb muudatusi võrreldes punktide 11.2 ja 11.3 alusel kinnitatud dokumentides sätestatuga. Esimese eelarveaasta väljamaksete prognoosi esitab elluviija 60 tööpäeva jooksul programmi kinnitamisest arvates. Elluviija peab esitama toetuse väljamaksmise prognoosi iga kalendrikuu kohta hiljemalt sellele eelneva kalendrikuu 10. kuupäevaks.

14. Programmi täitmise aruandlus

Aruandluse kord on järgmine:

14.1. Elluviija esitab toetuse kasutamise aruanded struktuuritoetuse seaduse § 24 lõike 4 alusel kehtestatud korra kohaselt.

14.2. Elluviija esitab Keskkonnaministeeriumi veosakonnaga eelnevalt kooskõlastatud programmi aastaaruande RÜ-le iga aasta 31. detsembri seisuga 10 tööpäeva jooksul nimetatud päevast arvates.

14.3. Elluviija esitab koos viimase väljamaksetaotlusega programmi lõpparuande, mis on Keskkonnaministeeriumi veosakonnaga eelnevalt kooskõlastatud.

14.4. RÜ kontrollib esitatud aasta- ja lõpparuande nõuetele vastavust, sisuliste ning rahaliste (sealhulgas abikõlblike kulude) andmete vastavust programmile. Puuduste esinemise korral määrab RÜ elluviijale tähtaja nende kõrvaldamiseks. Menetlusaeg pikeneb aja võrra, mis kulub elluviijal puuduste kõrvaldamiseks.

15. Programmi muutmine

Programmi muutmise tingimused ja kord on järgmine:

15.1. Programmi eelarvet, ajakava või tegevusi võib elluviija ilma programmi kehtestamise käskkirja muutmise taotlust esitamata muuta kuni 10% ulatuses. Seejuures peab elluviija RÜd eelnevalt muudatusest ja põhjendusest teavitama.

15.2. Kui Elluviija soovib programmi muuta suuremas ulatuses kui punktis 15.1 nimetatud, siis peab elluviija esitama RÜle põhjendatud muutmise taotluse.